

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

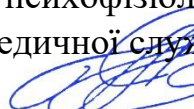
УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

Кафедра авіаційної, морської медицини та психофізіології

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри авіаційної морської
медицини та психофізіології
полковник медичної служби

 Ігор ТРІНЬКА

«01» 09 2020 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІЙСЬКОВА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий (магістерський)

вид дисципліни професійно-спеціальна підготовка (вибіркова)
(загальна підготовка (обов'язкова/вибіркова) / професійна підготовка (обов'язкова/вибіркова))

форма навчання денна
(денна/заочна)

Київ – 2020/2021 навчальний рік

1. Опис курсу та Веб-сайт його розміщення

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фізіологічні основи психічної діяльності та поведінки, індивідуальні відмінності у психіці та поведінці людини, система психофізіологічного забезпечення, професійна діяльність професіонала, її прогноз та оптимізація, сучасні і перспективні напрямки психофізіологічних розробок і досліджень з питань психометрики, психодіагностики, профдобору, оцінки, прогнозу і управління станами людини, психофізіологічного супроводження навчальної, виробничої, службової діяльності та лікувально-діагностичного процесу, форм і методів реабілітації в умовах мирного часу і на особливий період.

Вивчення дисципліни поширює системні знання з природничо-наукового і гуманітарного підходу до індивідуального і типологічного психофізіологічного функціонування, морфофізіологічних особливостей мозку людини. Практичні заняття проводяться у вигляді відпрацювання психофізіологічних показників вивчення індивідуально-типологічних відмінностей людини, які визначаються шляхом фізіологічних та психологічних методик. В процесі заняття викладач використовує індивідуальний підхід по питанням тематики дисципліни.

Основними організаційними формами навчання є лекційні, практичні заняття та семінарські заняття. Лекції покликані підвищити інтерес слухачів до глибшого самостійного вивчення питань навчальної дисципліни. Практичні заняття закріплюють набуті на лекціях і під час самостійної підготовки знання та формують у слухачів навички, а семінарські заняття поглиблюють знання з цієї дисципліни.

Режим доступу до курсу на Навчальному порталі Української військово-медичної академії (УВМА):

<https://mcdl.mil.gov.ua/course/index.php?categoryid=466>

2. Мета викладання дисципліни

Метою викладання дисципліни є: набуття слухачами знань, умінь і навичок щодо теоретичних і практичних аспектів військової психофізіології, спрямованих на збереження професійного здоров'я та підтримання оптимальної працездатності військовослужбовців, підвищення ефективності та надійності їх професійної діяльності, а також психофізіологічне забезпечення діяльності в мирний час, в умовах особливого періоду. а також під час участі в міжнародній операції з підтримання миру та безпеки.

3. Завдання вивчення дисципліни

Завданнями навчальної дисципліни є:

вивчення диференційних та типологічних особливостей психофізіологічних функцій людини;

з'ясування закономірностей і особливостей індивідуальних і типологічних відмінностей у діяльності головного мозку;

навчити слухачів кваліфікованому використанню знань психофізіології в лікувально-діагностичному та навчальному процесі.

4. Очікувані результати (компетентності)

4.1. У процесі вивчення дисципліни слухачі повинні знати:

4.1.1. психофізіологічні особливості професійної діяльності військових спеціалістів для організації роботи медичної служби зі збереження рівня працездатності та оптимізації функціонального стану.

4.1.2. процедуру аналізу змін функціонального стану та працездатності військових спеціалістів у залежності від інтенсивності та рівня професійного навантаження.

4.1.3. визначення професійних важливих якостей військових спеціалістів та їх оцінки.

4.1.4. характеристику втоми, перевтоми та хронічної втоми для своєчасної діагностики та профілактики розвитку патологічних станів серед військовослужбовців.

4.1.5. заходи психофізіологічного забезпечення діяльності окремих категорій військовослужбовців в мирний час та на особливий період.

4.2. У процесі вивчення дисципліни слухачі повинні вміти:

4.2.1. здійснювати заходи зі збереження рівня працездатності та оптимізації функціонального стану військових спеціалістів, з урахуванням психофізіологічних особливостей їхньої професійної діяльності.

4.2.2. аналізувати особливості змін функціонального стану та працездатності військових спеціалістів у залежності від інтенсивності та рівня професійного навантаження.

4.2.3. оцінювати професійні важливі якості військових спеціалістів.

4.2.4. оцінити функціональний стан та працездатність військовослужбовців.

4.2.5. здійснювати заходи щодо своєчасної діагностики та профілактики розвитку втоми, перевтоми та хронічної втоми особового складу.

4.2.6. використовувати методи підвищення працездатності і збереження здоров'я військовослужбовців та працівників.

4.2.7. здійснювати заходи психофізіологічного забезпечення (відбору та раціонального розподілу, супроводу, реабілітації) діяльності окремих категорій в мирний час і на особливий період.

4.3. Компетенції, які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

4.3.1. Загальні компетенції, які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

Здатність застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, практичні навички і вміння (ЗК-3).

4.3.2. Професійні компетенції які набуваються під час засвоєння навчальної дисципліни:

Здатність до управління первинним контактом з пацієнтом охоплюючи весь спектр проблем із здоров'ям, ефективно і належним чином надавати первинну медичну допомогу, раціонально використовуючи наявні ресурси охорони здоров'я, здійснюючі моніторинг, оцінку, удосконалення якості та безпечності медичної допомоги (СК-1).

Здатність застосовувати пацієнт-орієнтований підхід, з урахуванням інтересів пацієнта та розглядати його проблеми в контексті існуючих обставин; надавати тривалу і безперервну допомогу, яка визначається потребами пацієнта (СК-2).

Здатність розвивати спеціальні навички вирішення проблем з урахуванням поширеності хвороб та захворюваності прикріпленого населення, надавати допомогу при захворюваннях на ранніх і недиференційованих стадіях; ефективно та раціонально використовувати діагностичні і лікувальні заходи (СК-3).

Здатність до комплексної оцінки пацієнтів, що мають кілька медичних проблем, потребують одночасного лікування як гострих, так і хронічних станів; управляти та координувати профілактичні заходи, лікування, догляд, паліативну допомогу та реабілітацію (СК-4).

Здатність до орієнтації на громаду та узгодження з наявними ресурсами медико-санітарних потреб окремих пацієнтів і медико-санітарних потреб суспільства, в якому вони живуть (СК-5).

Здатність до цілісного підходу до вирішення проблем із здоров'ям пацієнтів, враховуючи їх фізичні, психологічні, соціальні, культурні особливості (СК-6).

Здатність до організації планування заходів медичної служби та здійснення обліку і звітності у військово-медичних підрозділах у мирний та воєнний час (СКв-1).

Здатність організувати і здійснювати лікувально-діагностичний процес, лікувально-профілактичні заходи та заходи з військово-лікарської експертизи та донорства серед особового складу військової частини у мирний та воєнний час (СКв-3).

4.4. Запланований результат навчання:

4.5.1. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності (РНз-2).

4.5.2. Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки. Вміти приймати обґрунтоване рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи (РНз-5).

4.5.3. Вміти ефективно організувати роботу в закладі первинної медичної допомоги, з урахуванням нормативної бази та правових аспектів діяльності лікаря загальної практики-сімейного лікаря, роботу в команді, дбати про безперервний професійний розвиток (РНс-1).

4.5.4. Вміти застосовувати алгоритм первинної діагностики та скринінгу психічних і поведінкових розладів та їх лікування відповідно до протоколів та стандартів МОЗ України. Забезпечення маршруту пацієнта (РНс-17).

4.5.5. Організовувати планування заходів медичної служби та здійснення обліку і звітності у військово-медичних підрозділах у мирний та воєнний час (РНв-1).

4.5.6. Вміти організувати і здійснювати лікувально-діагностичний процес, лікувально-профілактичні заходи та заходи з військово-лікарської експертизи та донорства серед особового складу військової частини у мирний та воєнний час (РНв-3).

5. Пререквізити

Вміння працювати на ПЕОМ, здійснювати пошук інформації у глобальній мережі Інтернет, використовувати сучасні інформаційні технології.

«Військова психофізіологія» як навчальна дисципліна ґрунтується на вивченні слухачами УВМА диференційних та типологічних особливостей психофізіологічних функцій людини, з'ясування закономірностей і особливостей індивідуальних і типологічних відмінностей у діяльності головного мозку.

6. Тривалість курсу

1. Обсяг дисципліни: 1 кредит ECTS, 30 годин.
2. Лекції: 2 години
3. Практичні заняття: 10 годин
4. Семінарські: 6 години
5. Форми контролю: поточний контроль, модульний контроль, залік без оцінки

Теми що розглядаються:

Тема 1. Система психофізіологічного забезпечення Збройних Сил України. Умови і особливості професійної діяльності військових спеціалістів

Тема 2. Функціональні стани та працездатність військових спеціалістів

Тема 3. Професійний відбір військових спеціалістів

Тема 4. Психофізіологічний супровід військово-професійної діяльності та реабілітація військових фахівців

7. Інформація про викладача

Викладач	Єщенко Олександр Іванович
Науковий ступінь, вчене звання	кандидат медичних наук, доцент
Посада	Доцент кафедри
Наукові інтереси	Психофізіологія
Контактний телефон викладача	067 451 53 58
E-mail викладача	yeschenko.sanj@gmail.com

8. Методи викладання

Денна форма навчання;

– фронтальна форма навчання, коли усі слухачі під контролем викладача виконують одне і теж завдання одночасно;

– індивідуальна форма навчання, коли слухачі виконують завдання послідовно, один за одним.

При цьому, залежно від необхідності досягнення рівнів знання чи вміння викладач повинен використовувати наступні методи.

За джерелами знань використовують методи навчання:

словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, робота з літературою;

наочні – демонстрація, ілюстрація, спостереження;

практичні – практична робота, вирішення задачі, самостійна робота.

Інтерактивні методи – дискусія, робота в малих групах, ділова гра.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи:

- пояснювальний (викладач доводить готову інформацію різними засобами, а слухачі її сприймають, усвідомлюють та фіксують у пам'яті. Цей метод є одним із найбільш економічних способів передачі знань, передбачає використання таких засобів інформації, як слово (усне і друковане), різні наочні посібники, плакати, комп'ютерний ілюстраційний матеріал і т.ін. Знання, які отримані в результаті реалізації цього методу не формують вміння, цей метод використовується для досягнення рівня «Знати»);

- репродуктивний (головною ознакою якого є доведення і повторення способу діяльності, згідно завдання викладача);

- проблемного викладу (використовується викладачем при постановці проблеми перед тими, хто навчається і подальшого її вирішення, але при цьому викладач показує шляхи рішення, розкриває хід своєї думки. Цей метод повинен застосовуватись викладачем під час проведення практичних занять. Безпосереднім результатом проблемного викладання повинно бути засвоєння слухачами способу і логіки вирішення конкретної проблеми, але ще без вміння застосовувати їх самостійно);

- частково-пошуковий (для досягнення мети поступового наближення слухачів до самостійного вирішення проблем шляхом попереднього навчання виконання окремих елементів рішення. Використовується при виконанні практичних завдань коли спосіб пошуку оптимального рішення визначає викладач, але рішення знаходить сам слухач).

- дослідницький (використовується для забезпечення творчого застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування риси творчої діяльності. Формою застосування цього методу є завдання на самопідготовку).

За системним підходом: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль.

За основними етапами процесу: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка.

9. Політика курсу

Слухач повинен:

- вчасно приходити на заняття;
- у випадку пропуску лекційних / практичних занять без поважної причини, слухач може бути не допущений до підсумкового контролю (заліку), або його підсумкова оцінка буде знижена;
- добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю;
- брати активну участь у практичних заняттях;
- бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими слухачами, зокрема під час обговорення питань на лекційних, практичних та семінарських заняттях;
- на свій вибір має підготувати один реферат / одну презентацію з матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення;
- слухач може перескласти підсумковий модульний контроль у випадку отримання оцінки «незадовільно»;
- у випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного чи підсумкового контролю, слухач отримає «0» балів;
- неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу; інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють навчальний процес в УВМА.

Якщо слухач має претензії до викладача через оцінювання, якість надання послуг тощо, спершу треба повідомити про це самого викладача; якщо проблему не вдалося вирішити, слухач має право звернутися до начальника кафедри чи керівництва факультету.

10. Види контролю знань та методи їх проведення

Складовою частиною процесу навчання є система контролю та звітності слухачів за якістю засвоєння навчального матеріалу. Головна мета контролю полягає у забезпеченні наукового рівня придбаних слухачами знань, міцності сформованих у них вмінь та навичок.

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються наступні форми та методи контролю і оцінювання знань:

- оцінювання слухача під час семінарських і практичних занять;
- складання підсумкового модульного контролю (заліку).

Для цього використовуються наступні засоби діагностики рівня підготовки слухачів - розв'язування ситуаційних завдань, тести, виконання практичних завдань з трактуванням та оцінкою їх результатів, контроль практичних навичок.

Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до слухачів на початку вивчення дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни.

Форма проведення контролю (усна, письмова, комбінована), зміст і структура контрольних завдань, білетів та критерії оцінювання обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються начальником кафедри не пізніше ніж за місяць до початку складання контрольного заходу. Названі матеріали дійсні протягом навчального року, вони є складовою навчально-методичної документації з дисципліни і зберігаються на кафедрі. Можливе поєднання різних форм контролю.

11. Шкала оцінок

Оцінка успішності слухача з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння модуля і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Для слухачів, які не склали підсумковий модульний контроль, по завершенню вивчення дисципліни передбачається термін для перескладання.

Розподіл балів, які отримують слухачі

Рік підготовки 2-й, 2-й, 3-й, 4-й, 5-й і 6-й семестри		Сума (R)
Поточний контроль	Модульний контроль (залік)	
60	40	100

Максимальна кількість балів, яку слухач може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять кредитного модуля, а також індивідуальних завдань, дорівнює 60 балам. За підсумковий модульний контроль слухач може набрати максимально 40 балів.

Рейтингова оцінка слухача з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

1. Відповіді на 2 семінарських заняттях;
2. Виконання 6 практичних завдань;
3. Виконання індивідуальних завдань;
4. Підсумкового модульного контролю.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Ваговий (рейтинговий) бал за одну відповідь дорівнює:

$$60 : 4 = 14 \text{ балів}$$

– повне та самостійне виконання практичного завдання 12,6 - 14,0 (90-100%);

або повна та обґрунтована відповідь на запитання	
– неповне, але самостійне виконання практичного завдання або майже повна відповідь на запитання	10,6 - 12,5 (76-89%);
– виконання практичного завдання за допомогою викладача або неповна відповідь на запитання	8,4 - 10,5 (60-75%);
– слухачі не здатний виконати практичне завдання навіть за допомогою викладача або відсутня відповідь на запитання	0 - 8,3 (0-59%).

Максимальна кількість балів на всіх практичних та семінарських заняттях дорівнює:

$$4 \times 14,0 = 56 \text{ балів}$$

Мінімальна кількість балів, яку слухач може набрати під час всіх передбачених практичних та семінарських занять кредитного модуля, дорівнює:

$$4 \times 8,4 = 34 \text{ балів}$$

Залік.

Максимальна кількість балів за залік дорівнює: 40 балів:

- правильно та повністю виконані всі завдання заліку: 36-40 балів;
- частково виконані завдання заліку: 31-35 балів;
- завдання заліку виконані частково та з помилками: 25-30 балів;
- завдання заліку не виконані або виконані неправильно: 0-24 балів.

Змістовий модуль, тема	Максимальний бал	Мінімальний бал
Тема 1	14	8,4
Тема 2	14	8,4
Тема 3	14	8,4
Тема 4	14	8,4
Разом:	56	34
Індивідуальні завдання	4	
Разом за модуль	60	34
Підсумковий модульний контроль	40	25
Разом сума балів	100	59

Умови допуску до підсумкового модульного контролю (заліку)

Слухач допускається до підсумкового модульного контролю (заліку), якщо він до початку заліку ліквідував заборгованість за всіма видами робіт, які передбачені робочою навчальною програмою дисципліни.

Підвищення рейтингової оцінки (в балах) слухача з кредитного модуля відбувається шляхом виконання індивідуальних завдань за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу.

Рейтингова оцінка (в балах) з кредитного модуля (R1) має бути не менше 34 балів від суми рейтингових (вагових) балів контрольних заходів протягом вивчення кредитного модуля.

Слухач, який набрав рейтингову оцінку з кредитного модуля менше за 34 балів, до заліку не допускається. Він отримує оцінку **F** (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання підсумкового модульного контролю

Максимальна кількість балів за підсумковий модульний контроль (залік) (R2) дорівнює 40 балам, а мінімальна – 25 балам.

Порядок застосування рейтингової системи оцінювання

Рейтингова система оцінювання успішності з навчальної дисципліни доводиться слухачам на першому занятті.

Рейтингова оцінка (сума балів), яку слухач набрав з кредитного модуля за результатом всіх видів навчальних занять, доводиться до слухача на останньому занятті.

Рейтингова оцінка (в балах) кредитного модуля R визначається як сума рейтингового балу з кредитного модуля, яку слухач набрав протягом навчальних занять (R1) та рейтингового балу за результатами заліку (R2).

Для визначення оцінки за шкалою ЄКТС та національною шкалою рейтингова оцінка (в балах) кредитного модуля R переводиться згідно з таблицею.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	
75-84	C	
65-74	D	
60-64	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**12. Структура та розподіл навчального часу з тем і видів навчальних занять з навчальної дисципліни
«Військова психофізіологія»**

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Психофізіологічне забезпечення Збройних Сил України. Умови і особливості професійної діяльності військових спеціалістів							
1.	Лекція 1/1	2	2	-	1. Психофізіологічне забезпечення Збройних Сил України. Умови і особливості професійної діяльності військовослужбовців. 2. Функціональні стани та працездатність військових спеціалістів 3. Професійний психофізіологічний відбір та супровід військових фахівців	Персональний комп'ютер. Мультимедійний проектор. Презентація за темою	Основна література: 1 – 464 с., 4 – 358 с., 6 – 419 с., 13 – 368 с. Допоміжна: 6 – 128 с., 31 – 246 с.
2.	Практичне заняття 1/1	2	2	-	1. Оцінка умов і особливостей професійної діяльності військових спеціалістів 2. Ступені гігієнічних характеристик шкідливих і небезпечних виробничих факторів 3. Класифікація факторів професійної діяльності та життєдіяльності на військових об'єктах	Конспект лекції. Методична розробка за темою	Основна література: 1 – 464 с., 4 – 358 с., 6 – 419 с., 13 – 368 с. Допоміжна: 6 – 128 с., 31 – 246 с.

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 2. Функціональні стани та працездатність військових спеціалістів							
4.	Семінарське заняття 2/1	2	2	-	1. Функціональні стани людини, види та їх оцінка 2. Адаптація і компенсація 3. Періоди працездатності. Оптимальна працездатність 4. Втоми і перевтомлення. Теорії втоми та їх оцінка 5. Причини втоми та перевтоми, методи виявлення 6. Профілактика стомлення і перевтомлення	Конспект лекції. Методична розробка за темою. Реферати	Основна література: 2 – 560 с., 8 – 216 с., 6 – 419 с. Допоміжна: 2 – 236 с., 5 – 143 с., 7, 11 – 412 с., 15 – 200 с., 17 – 140 с., 18 – 134 с., 19 – 256 с.
5.	Практичне заняття 2/1	4	4	-	1. Причини втоми та перевтоми, методи виявлення 2. Методика дослідження і оцінки прямих показників працездатності військових спеціалістів (РРО; ПСМР; ССМР) 3. Методи корекції та самокорекції стану втоми	Конспект лекції. Методичні розробки за темою. Таблиці. Робоча папка	Основна література: 2 – 560 с., 8 – 216 с., 6 – 419 с. Допоміжна: 2 – 236 с., 5 – 143 с., 7, 11 – 412 с., 15 – 200 с., 17 – 140 с., 18 – 134 с., 19 – 256 с.

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 3. Професійний відбір військових спеціалістів							
7.	Семінарське заняття 3/1	2	2	-	1. Актуальність та основні поняття професійного відбору 2. Організація та проведення професійного відбору 3. Оцінка та характеристика професійно важливих якостей 4. Особливості ППФВ військових фахівців ПС, ВМС, СВ 5. Аналіз ефективності профвідбору	Конспект лекції. Методична розробка за темою. Реферати	Основна література: 6 – 419 с., 8 – 216 с., 9 – 336 с. Допоміжна: 4 – 221 с., 22, 23 – 188 с., 24 – 428 с., 26 – 200 с., 27 – 80 с.
8.	Практичне заняття 3/1	2	2	-	1. Методики оцінки та характеристика професійно важливих якостей 2. Методики оцінки основних військових спеціальностей (водії, охоронці спецоб'єктів, зв'язківці, оператори, молодші командири) 3. Аналіз ефективності профвідбору	Конспект лекції. Методичні розробки за темою. Робоча папка	Основна література: 6 – 419 с., 8 – 216 с., 9 – 336 с. Допоміжна: 4 – 221 с., 22, 23 – 188 с., 24 – 428 с., 26 – 200 с., 27 – 80 с.
Тема 4. Психофізіологічний супровід військово-професійної діяльності та реабілітація військових фахівців							
10.	Семінарське заняття 4/1	2	2	-	1. Поняття, завдання та заходи психофізіологічного супроводу військовослужбовців	Конспект лекції. Методична розробка за темою.	Основна література: 6 – 419 с., 10 – 192 с.,

1	2	3	4	5	6	7	8
					2. Оцінка, моніторинг і прогноз динаміки праце- і боєздатності військовослужбовців 3. Основні методи психофізіологічної корекції 4. Психофізіологічний супровід окремих категорій військовослужбовців 5. Організація і особливості психогігієнічних та психопрофілактичних заходів в умовах Збройних Сил України	Реферати	11 – 960 с., 14 – 270 с. Допоміжна: 1 – 191 с., 2 – 236 с., 5 – 143 с., 7, 9 – 408 с., 14 – 464 с., 16 – 432 с., 18 – 134 с.
11.	Практичне заняття 4/2	2	2	-	1. Методики оцінки і моніторингу функціональних станів і працездатності 2. Методики управління фізичними і психічними станами військовослужбовців 3. Прогноз динаміки функціональних станів і працездатності	Конспект лекції. Методичні розробки за темою	Основна: 6 – 419 с., 10 – 192 с., 11 – 960 с., 14 – 270 с. Допоміжна: 1 – 191 с., 2 – 236 с., 5 – 143 с., 7, 9 – 408 с., 14 – 464 с., 16 – 432 с., 18 – 134 с.
Залік		2	2	-			

13. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Система психофізіологічного забезпечення Збройних Сил України. Умови і особливості професійної діяльності військових спеціалістів

Нормативно-правові основи проведення заходів психофізіологічного забезпечення в державі та Збройних Силах України.

Актуальність, задачі, стан та перспективи психофізіологічного забезпечення ЗС України та зарубіжних країн (Росії, США, КНР).

Гігієнічна характеристика шкідливих і небезпечних виробничих факторів.

Класифікація факторів професійної діяльності та життєдіяльності на військових об'єктах.

Основні професійні фактори, які частіше за все можуть викликати зниження працездатності та погіршення здоров'я військового спеціаліста.

Гігієнічна характеристика шкідливих і небезпечних виробничих факторів у родів військ (сил) Сухопутних військ Збройних Сил України.

Гігієнічна характеристика шкідливих і небезпечних виробничих факторів у родів військ (сил) Повітряних Сил Збройних Сил України.

Гігієнічна характеристика шкідливих і небезпечних виробничих факторів у родів сил (військ) Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Оцінка умов і особливостей професійної діяльності військових спеціалістів у мирний час, під час здійснення маршу, ведення бойових дій.

Тема 2. Функціональні стани та працездатність військових спеціалістів

Функціональні стани людини, види та їх оцінка.

Адаптація і компенсація.

Визначення основних понять працездатності.

Напруженість праці і робоча напруга у військовослужбовців.

Профілактика втоми і перевтоми. Методи самостійної корекції втоми.

Роль лікаря у профілактиці перевтоми особового складу.

Тема 3. Професійний відбір військових спеціалістів

Актуальність та основні поняття професійного відбору.

Організація та проведення професійного психофізіологічного відбору.

Оцінка та характеристика професійно-важливих якостей.

Особливості ППФВ військових фахівців ПС, ВМС, СВ.

Аналіз ефективності профвідбору.

Тема 4. Психофізіологічний супровід військово-професійної діяльності та реабілітація військових фахівців

Поняття, завдання та заходи психофізіологічного супроводу військовослужбовців.

Оцінка, моніторинг і прогноз динаміки праце- і боєздатності військовослужбовців.

Основні методи психофізіологічної корекції.

Психофізіологічний супровід окремих категорій військовослужбовців.

14. Питання до заліку

1. Актуальні проблеми, задачі та зміст військової психофізіології.
2. Значення психофізіологічного забезпечення професійної діяльності військовослужбовців.
3. Актуальні питання, методологія, принципи і методи дослідження в психофізіології.
4. Нормативно-правове, матеріально-технічне і науково-методичне забезпечення діяльності психофізіологів.
5. Загальна характеристика, класифікація і вимоги до психофізіологічних тестів.
6. Валідність, надійність, репрезентативність тестів.
7. Загальна характеристика умов професійної діяльності військовослужбовців.
8. Особливості праці військових спеціалістів (природних, технічних, медико-біологічних, соціально-психологічних).
9. Особливості військово-професійної діяльності в екстремальних умовах.
10. Функціональні робочі стани військових спеціалістів. Класифікація.
11. Методи оцінки. Індивідуальні кількісні оцінки та самооцінки функціональних станів.
12. Адаптація та її значення в системі психофізіологічного забезпечення діяльності.
13. Рівні адаптації. Види та динаміка, специфіка у військовій діяльності.
14. Працездатність. Фактори, що впливають на формування працездатності.
15. Фізична і розумова працездатність. Зміна працездатності з часом.
16. Особливості монотонної праці і праці в екстремальних умовах.
17. Фізіологічні принципи розробки раціональних режимів праці і відпочинку.
18. Втома, перевтома, хронічна втома. Вплив втоми на ефективність і надійність діяльності військового фахівця. Принципи діагностики втоми.
19. Психофізіологічний супровід окремих категорій військовослужбовців.
20. Психофізіологічна корекція і реабілітація. Показання до проведення заходів психофізіологічної корекції і реабілітації.
21. Методи корекції і реабілітації: медичний, фізичний, психофізіологічний, професійний, соціально-психологічний.
22. Психофізіологічні методи діагностики, профілактики та лікування післятравматичного стресорного розладу.
23. Корекція та оптимізація функціональних робочих станів військових фахівців. Класифікація та використання корегуючих впливів для зміни функціональних станів.

15.Рекомендована література

Основна (базова) література

1. Александров Ю.И. Психофизиология: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2010. – 464 с.
2. Бодров В.А. Профессиональное утомление: Фундаментальные и прикладные проблемы. – М.: Институт психологии РАН, 2009. – 560 с.
3. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. – М.: ПЕР СЭ, 2006. – 511 с.
4. Греченко Т.Н. Психофизиология: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 1999. – 358 с.
5. Зинченко В.П., Мунипов В.М. Основы эргономики. – М.: Изд-во МУ, 1979. – 344 с.
6. Корольчук М.С. Психофізіологія військової праці. – К.: ВМВ, 1994. – 419 с.
7. Корольчук М.С. Актуальні проблеми психофізіології військової діяльності: навчальний посібник / М.С.Корольчук. – К.: ВМВ, 1994. – 419 с.
8. Макаренко Н.В. Психофизиологические функции человека и операторский труд. – К.: Наукова думка, 1991. – 216 с.
9. Макаренко Н.В. Теоретические основы и методики профессионального психофизиологического отбора военных специалистов. – К., 1996. – 336 с.
10. Медико-психологическая коррекция и реабилитация военнослужащих. Методическое пособие / Под ред. В.С. Новикова и др. – М., 1998. – 192 с.
11. Медицинская реабилитация раненых и больных / Под редакцией Ю.Н.Шанина. – СПб: “Специальная литература”, 1997. – 960 с.
12. Николаева Е.И. Психофизиология. Психологическая физиология с основами физиологической психологии: Учебник. – М.: ПЕРСЭ, 2008. -624 с.
13. Психофизиология: учебник для вузов / Н.Н.Данилова. – М.: Аспект Пресс, 2012. – 368 с.
14. Сыропятов О.Г. Медико-психологическое сопровождение специальных операций: Учебно-методическое пособие. – К.: Литрес, 2013. – 270 с.

Допоміжна література

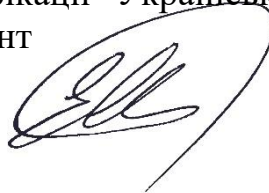
1. Актуальные проблемы психиатрии войн и катастроф / под ред. В.В. Нечипоренко. – СПб.: ВМедА, 1997. – 191 с.
2. Баевский Р.М., Берсенева А.П. Оценка адаптационных возможностей организма и риск развития заболеваний. – М.: Медицина, 1997. – 236 с.
3. Военная психиатрия: Учебник / Под ред. С.В.Литвинцева, В.К.Шамрея. – СПб.: ВМедА, ЭЛБИ., 2001. – 236 с.
4. Военная профессионалогия: учебник / Под общ. ред. Караяни А.Г., Сулимова Ю.Г. – М.: Военный университет, 2003. – 221 с.

5. Генкин А.А., Медведев В.И. Прогнозирование психофизиологических состояний. – Л.: Наука, 1973. – 143 с.
6. Горго Ю.П. Психофізіологія (прикладні аспекти) – Київ: МАУП, 1999. – 123 с.
7. ДСТУ 2293-93. Система стандартів безпеки праці. Охорона праці (Терміни та визначення).
8. Заградский В.П. Методы исследования в физиологии труда. – М.: Медицина, 1987. – 218 с.
9. Захаров Ю.М., Захаров В.И. Информационное обеспечение медико-социальной реабилитации участников войн. – СПб.: Норд-мед-издат, 1999. – 408 с.
10. Иванов Д.А. Психолого-психіатричні аспекти миротворчої діяльності. Психічні розлади у військовослужбовців: клініка, діагностика, лікування, психопрофілактика, реабілітація. – М., 2007. – 424 с.
11. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека. – СПб.: Питер, 2005. – 412 с.
12. Караяни А.Г. Прикладная военная психология / А.Г.Караяни, А.В.Сыромятников. – СПб.: Питер, 2006. – 480 с.
13. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. Психологическая антропология стресса. – М.: Академический Проект, 2009. – 943 с.
14. Кондрашенко В.Т., Донской Д.И. Общая психотерапия. – Мн., 1997. – 464 с.
15. Леонова А.Б. Психодиагностика функциональных состояний человека. – М.: Изд. МГУ, 1984. – 200 с.
16. Литвинцев С.В., Снетков Е.В., Резник А.М. Боевая психическая травма: Руководство для врачей. – М.: Медицина, 2006. – 432 с.
17. Медведев В.И., Аверьянов В.С., Бриедис Ю.Э. и др. Физиологические принципы разработки режимов труда и отдыха. – Л.: Наука. – 1984. – 140 с.
18. Медведев В.И., Кривошеков С.Г., Юревиц А.Ж. и др. Физиологические механизмы оптимизации деятельности. – Л.: Наука. – 1985. – 134 с.
19. Мойкин Ю.В., Киколов А.И., Тхоревский В.И., Милков Л.Е. Психофизиологические основы профилактики перенапряжения. – М.: Медицина. – 1987. – 256 с.
20. Навакатилян А.О., Ковалева А.И. Здоровье и работоспособность при умственном труде. – К.: Здоров'я. – 1989. – 88 с.
21. Навакатилян А.О., Крыжановская В.В., Кальниш В.В. Физиология умственного труда. – К.: Здоров'я. – 1987. – 152 с.
22. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 528 від 27.12.2001. "Про затвердження гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу".

23. Новиков В.С., Боченков А.А. Теоретические и прикладные основы профессионального психологического отбора военнослужащих. Руководство. – СПб.: ВМедА, 1997. – 188 с.
24. Основы профессионального психофизиологического отбора военных специалистов / Под ред. В.А. Пухова. – М, 1981. – 428 с.
25. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник / За заг. ред. В.П.Садкового. – Х.: УЦЗУ, 2009. – 244 с.
26. Профессиональный отбор и рациональное распределение молодого поколения. – М.: Воениздат. – 1988. – 200 с.
27. Профессиональный психологический отбор кандидатов в военно-учебные заведения МО СССР. – М.: Воениздат, 1988 – 80 с.
28. Руководство по физиологии труда / Под ред. З.М. Золиной. – М.: Медицина, 1983. – 214 с.
29. Сапов И.А., Солодков А.С. Состояние функций организма и работоспособность моряков. – Л.: Медицина, 1980. – 237 с.
30. Физиология летного труда. Учебник / Под ред. В.С.Новикова. – СПб.: Наука, 1997. – 411 с.
31. Хэссет Дж. Введение в психофизиологию. – М.: Мир, 1981. – 246 с.
32. Шостак В.И. Актуальные проблемы физиологии военного труда. – СПб., 1982. – 239 с.
33. Ягунов В.В. Військова психологія. – К.: Тандем, 2004. – 624 с.

Провідний лектор:

Доцент кафедри авіаційної, морської медицини та психофізіології факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії, кандидат медичних наук, доцент
підполковник медичної служби

Олександр ЄЩЕНКО